

DERECSCKE VÁROS ÖNKORMÁNYZAT KÉPVISELŐ-TESTÜLETÉNEK

25/2008. (VI. 27.) KT. számú rendelete

Derecske építészeti örökségének helyi védelméről

Derecske Város Önkormányzat Képviselő-testülete a módosított 1990. évi LXV. törvény 8. § (1) bekezdésében, a módosított 1997. évi LXXVIII. törvény 57. § (3) bekezdésében, és a módosított 1999. évi LXIX. törvény 1. § (1) bekezdésében biztosított jogkörében, tekintettel a 66/1999. (VIII. 13.) FVM rendeletben foglaltakra az alábbi rendeltet alkotja:

ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEK

1. §

(1) E rendelet célja Derecske Város (a továbbiakban: város) városképe, történelme, identitása szempontjából meghatározó épített értékek védelme, a város építészeti örökségének, arculatának a jövő nemzedékek számára való megtartása, védett értékeinek fenntartása és jó karbantartottságának biztosítása - különösen azon esetekben, amelyeket a műemlék védelemre vonatkozó jogszabályok nem védenek, de helyi védelemre érdemesek -, továbbá a helyi védelem érdekében az általános környezetkultúra, építészeti kultúra szemléletformáló terjesztésének, és az erre való nevelésnek támogatása.

(2) E rendelet hatálya Derecske közigazgatási területén az építészeti örökség mindazon elemére kiterjed, amely külön jogszabály alapján nem áll védelem alatt, és melyet Derecske Város Önkormányzata (a továbbiakban: Önkormányzat) épített környezetének értékeként védetté nyilvánít (a továbbiakban: helyi védelem).

(3) A város épített értékei – tulajdonformára való tekintet nélkül – a város kulturális kincsének részei, ezért fenntartásuk, méltó használatuk és bemutatásuk közérdek.

(4) Helyi értékvédelem feladata a városkép védelme, a különleges oltalmat érdemlő építészeti, építészettörténeti, régészeti, várostörténeti, kultúrtörténeti, művészeti, ipartörténeti szempontból védelemre érdemes területek, épületegyüttesek, épületek, építészeti elemek, köztéri alkotások.

a./ felkutatása, számbavétele, forráskutatása, dokumentálása és a közvéleménnyel való megismertetése,

b./ a védett értékek fennmaradásának, helyreállításának és karbantartásának, hasznosításának elősegítése, az értékek károsodásának megelőzése, elhárítása.

c./ a műemlékvédelem és a helyi építészeti örökség védelme egymásra épülő kapcsolatának biztosítása,

d./ az általános környezetkultúra, építészeti kultúra szemléletformáló terjesztésének, és az erre való nevelésének támogatása.

(5) Az (1) és a (4) bekezdésben megfogalmazott célok érvényesítése és feladatok ellátása érdekében az Önkormányzat rendeletével a város épített értékeit védettség alá helyezheti.

(6) A településfejlesztésben a településrendezési tervek elkészítésekor a helyi védelem követelményeit az épített környezet egészének alakítása és védelme, a műemlékvédelem és az arányos városfejlesztés érdekében e rendelet célkitűzésével összhangban kell érvényesíteni.

2. §

(1) A helyi védelem lehet:

– Helyi területi védelem (HT), melynek hatálya kiterjed:

-a város táji környezetére,

-a város karakterére (településkép elemei, formái, anyagai, színvilága és azok együttese),

-olyan városrészre (térre, utcára, utcaszakaszra), ahol a város arculatát meghatározó építmények együttest alkotnak,

-a helyileg védett építmény környezetére,

(1. sz. melléklet).

– Helyi egyedi védelem (HE), melynek hatálya kiterjed:

-a 2. sz. mellékletben felsorolt építményekre, és a hozzájuk tartozó földrészlet egészére,

melyek védelmét az 1. §-ban meghatározott célok és feladatok teljesítése érdekében az Önkormányzat elrendeli.

(2) A helyi területi védelem alá tartozó, a város olyan összefüggő részéről, – annak területi határáról, követelményeiről, szabályairól – amely jellegzetes településszerkezet és morfológia történelmi folyamatosságát képviseli értékvizsgálat alapján, – figyelemmel e rendeletre is – helyi építési szabályzatban és szabályozási tervben kell rendelkezni. A 2. sz. mellékletben fel nem sorolt helyi egyedi védelem alá tartozó építmények helyi védelem alá helyezését az e rendeletben meghatározott eljárással egyedileg kell lefolytatni.

(3) A védett környezet a helyileg védett értékkel szomszédos azon ingatlanokra terjed ki, amelyek a védett érték érvényesülése érdekében megtartandók, ezek körét az egyedi védelmi eljárásban esetenként kell meghatározni.

(4) E rendelet hatálya alá tartozó védett értékek esetében a jegyző folyamatosan köteles vizsgálni, hogy melyek javasolhatók a műemléki védettségre. A javaslat megtételéről az Önkormányzat dönt.

(5) Ha egy helyi védettség alatt álló értéket műemléki védettség alá helyeznek, a műemléki védettség közzétételével egyidejűleg a helyi védettség megszűnik.

(6) Ha egy védett érték műemléki védettsége megszűnik, a jegyző köteles megvizsgálni a helyi védettség alá helyezés lehetőségét.

VÉDETTÉ NYILVÁNÍTÁS ÉS ANNAK MEGSZÜNTETÉSE

3. §

(1) A helyi védettség alá helyezésről, illetve annak megszüntetéséről az Önkormányzat rendelettel, míg annak elutasításáról határozattal dönt.

(2) A helyi védetté nyilvánításra, illetve annak megszüntetésére hivatalból, vagy bármely szervezet, illetve állampolgár írásban benyújtott kezdeményezése alapján kerülhet sor.

Helyi védettségre vonatkozó javaslatot tartalmazó településrendezési terv elfogadása (módosítása) egyben a helyi védettség alá helyezésre irányuló kezdeményezésnek minősül.

(3) A jegyzőnél benyújtható kezdeményezésnek tartalmaznia kell:

-a helyi védelemre javasolt érték megnevezését, leírását, ismertetését,

-a védelem rövid indokolását,

-a védendő érték (pl.: épület, vagy építmény) helyének ingatlan-nyilvántartási azonosítására vonatkozó adatait (utca, házszám, helyrajzi szám, épület ill. telekrész megjelölését, tulajdonos, használó),

-a védendő érték felmérési terveit, korábbi építési fázisainak fellelhető archív dokumentumait (ezen anyagokat a jegyző is elkészíttetheti, ha a többi anyag alátámasztja a kezdeményezés megalapozottságát)

-a védendő terület esetében, annak pontos körülhatárolását tartalmazó adatokat,

-a védendő érték fényképét,

-valamint a kezdeményező nevét, és címét.

4. §

(1) A helyi védetté nyilvánítással kapcsolatos előzetes egyeztetést és eljárást a Polgármesteri Hivatal folytatja le.

(2) Az eljárással felmerülő költségeket a kezdeményező köteles megelőlegezni. Az Önkormányzat helyi védelmet elrendelő döntését követő 15 napon belül a megelőlegezett költségeket a kezdeményező részére vissza kell téríteni.

(3) A védetté nyilvánítást, vagy annak megszüntetését megelőzően értékvizsgálatot kell végezni, a főépítész és műemlékvédelmi szakképesítéssel rendelkező szakértő bevonásával. A védendő érték jellegétől függően műemlékvédelmi, régészeti, természetvédelmi, vagy képző- és iparművészeti lektorátusi (szükség szerint más) szakvéleményt kell beszerezni. A jegyző jogosult meghatározni az előkészítésbe bevonandó szakértők körét.

(4) Az előkészítés során a védelem alá helyezendő védett értékről részletes dokumentációt kell készíteni a 3. § (3) bekezdés szerinti tartalommal, amelyhez csatolni kell az értékvizsgálat során keletkező szakvéleményeket.

(5) A helyi védelem alá helyezési, illetve megszüntetési eljárás kezdeményezéséről az érdekelteket - a védendő érték tulajdonosát, vagy tulajdonosait, a tulajdonoson keresztül az ingatlan használóit és a kezdeményezőket - értesíteni kell, továbbá a helyben szokásos módon közzé kell tenni.

(6) A kezdeményezéssel kapcsolatban az érdekeltek 30 napon belül észrevételt tehetnek.

(7)¹ A védetté nyilvánítást, vagy a védettség megszüntetését kezdeményező képviselő-testületi előterjesztésben ismertetni kell a megalapozó szakvéleményeket és csatolni kell az érdekeltek írásos észrevételeit, valamint a Pénzügyi és Településfejlesztési Bizottság állásfoglalását.

(8) Helyi védettség megszüntetése akkor kezdeményezhető, ha a védettséget alátámasztó indokok már nem állnak fenn.

(9) A védettséget megszüntetni akkor lehet, ha a (3) bekezdés alapján lefolytatott értékvizsgálati eljárás ezt támasztja alá.

(10) A helyi védelem alá helyezés, illetve annak megszüntetése tényét a jegyző határozatban közli a védett érték tulajdonosával, vagy tulajdonosaival és a Földhivatallal az ingatlan nyilvántartási bejegyzés érdekében. A bejegyzés esetleges elmaradása a védettség hatályát nem érinti. A védelem megszüntetését nyilvánosságra kell hozni, és erről az érdekelt civil szervezeteket is tájékoztatni kell.

A VÉDETT ÉRTÉK MEGJELÖLÉSE

5. §

(1) A helyi védelem alatt álló értéket meg kell jelölni. A megjelölés táblával történik, melyen fel kell tüntetni a helyi védelem tényét és elrendelésének időpontját. („Derecske Város Önkormányzata védetté nyilvánította - dátum”)

(2) A tábla elhelyezéséről a jegyző gondoskodik, a tulajdonos a tábla elhelyezését túrni köteles. A tábla megőrzése és karbantartása a tulajdonos feladata.

A VÉDETT ÉRTÉKEK NYILVÁNTARTÁSA

6. §

(1) A helyi védelem alatt álló értékekről külön nyilvántartást kell vezetni. A nyilvántartás tartalmazza a védelem alá helyezési, illetőleg megszüntetési eljárás során keletkezett valamennyi iratot, valamint a képviselő-testületi előterjesztést, és a védelmet elrendelő képviselő-testületi rendeletet.

(2) A nyilvántartásba bárki betekinthes, naprakész vezetéséről a jegyző gondoskodik.

A VÉDETT ÉRTÉKEK FENNTARTÁSA

7. §

- (1) A helyi védelem alatt álló értéknek a védelem céljának megfelelő folyamatos karbantartásáról, rendeltetésének megfelelő használatáról, illetve fenntartásáról a tulajdonos köteles gondoskodni. Ezen kötelezettségei teljesítéséhez kérheti az önkormányzat támogatását.
- (2) A tulajdonos kötelezettsége kiterjed a védelem alá helyezett érték minden alkotó elemére, és részletére, függetlenül attól, hogy azok a rendeltetészerű használathoz szükségesek-e, vagy sem.
- (3) A használat és a fenntartás a helyi védelem alá helyezett érték anyagi és eszmei értékét nem veszélyeztetheti.

8. §

- (1) Az Önkormányzat helyi védelem alatt álló értékek feltárásához, fenntartásához, karbantartásához, felújításához szükséges anyagi fedezet megteremtése érdekében éves költségvetésében meghatározott keretösszeget biztosíthat.
- (2)² Az (1) bekezdés szerinti keretösszeg felhasználásáról a Pénzügyi és Településfejlesztési Bizottság javaslata alapján a polgármester dönt.
- (3)³ Vissza nem térítendő támogatás nyerhető el pályázati úton az (1) bekezdésben meghatározottakhoz a polgármester döntése szerint. A pályázati feltételeket a Pénzügyi és Településfejlesztési Bizottság évenként határozza meg.
- (4) Az elnyert támogatásról szerződést kell kötni. A szerződés tartalmazza a megítélt összeg folyósításának módját, a felhasználás feltételeit, az elszámolás határidejét, az ellenőrzés szabályait.

A VÁROSKÉP VÉDELME

9. §

- (1) Azokon a területeken, amelyeket a településrendezési terv erre kijelöl, meg kell őrizni a város történelmileg kialakult utca- és térszerkezetét, légtérarányait, jellegzetes építészeti hangulatát, melyeket érvényre kell juttatni a helyi építési szabályzatban is.
- (2) A településrendezési tervekben kell meghatározni, hogy a védett területeken milyen – elsődlegesen az ott jellemzően kialakult hagyományos megjelenésű – építő anyagok alkalmazhatók.
- (3)⁴
- (4) Védett területen meg kell őrizni az ott meglévő fasorokat, még fellelhető utcabútorokat. A védett területeken – a szabályozási terv keretei között – nem építhetők, illetve nem helyezhetők el a város kialakult arculatát megbontó épületek, építmények, kerítések, utcaburkolatok, az egységes utcaképet megbontó, zavaró utcabútorok, közmű műtárgyak, közmű felépítmények (trafóházak, lámpaoszlopok, lámpatestek) reklámok és reklámhordozók sem a közterületen, sem a közterületről látható magánterületen.
- (5) A városkép védelme érdekében e rendelettel együtt kell alkalmazni a város hatályos közterület-használatának és igénybevételének szabályozásáról szóló rendeletét.

VÉDETT ÉRTÉKEKRE VONATKOZÓ ÉPÍTÉSÜGYI ELŐÍRÁSOK

10. §

(1) A helyi védelem alatt álló épület, illetve építmény (vagy annak védett része) bontására engedély csak a védelem feloldását követően adható ki.

A bontási engedélyben egyes épületrészek, vagy tartozékok megőrzése, illetve azoknak a bontási helyen építendő új épületbe való beépítése, elhelyezése is előírható az elbontandó épület 4. § (3) bekezdésének megfelelő értékvizsgálatot követően.

(2)⁵

(3) Az e rendelet mellékleteiben szereplő védett értékek felújítása esetén, amennyiben a 4. § (3) bekezdésének megfelelő értékvizsgálat rendelkezésre áll, az eredeti állapotot kell visszaállítani, illetve azt harmonikusan továbbfejleszteni. A védelemben részesített építmények korszerűsíthetők, (bővíthetők), funkciójuk megváltozhat, ezzel azonban védettségre okot adó értékeik nem csökkenthetők.

(4)⁶

(5)⁷

(6)⁸

VEGYES RENDELKEZÉSEK

11. §⁹

ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK

12. §

E rendelet kihirdetése napján lép hatályba.

Derecske, 2008. június 26.

Bakó István s.k.
polgármester

Iklódiné Szilágyi Katalin s.k.
jegyző

Záradék:

A kihirdetés időpontja: 2008. június 27.

Iklódiné Szilágyi Katalin s.k.
jegyző

Egységes szerkezetbe foglalva:

2016. november 2.

Varsányiné dr. Antal Erzsébet
jegyző

1. sz. melléklet

„HT” helyi területi védelem (közterek, parkok, emlékhelyek)

2. melléklet a 25/2008. (VI. 27.) önkormányzati rendelethez¹⁰

„HE” helyi egyedi védelem

1./ Köztársaság út 126. sz. volt városháza	hrs.:1529
2./ Köztársaság út 99.sz. volt általános iskola	hrs.:1/2
3./ Köztársaság út 97. sz. református parókia	hrs.:2/2
4-/ Templomkert téri volt általános iskola épületei	hrs.:1349
5./ Szováti út 2. sz. Bocskai István Általános iskola és AMI	hrs.:1518
6./ Templomkert téri Római katolikus plébánia	hrs.:1350
7./ Bocskai utca 6. sz.	hrs.:1363

IV. HELYI ÉRTÉKVÉDELMI VIZSGÁLAT

1. Az építkezés fejlődése

Történeti források, és máig fellelhető reliktumok alapján a lakóházaknak főleg három stílusát figyelhettük meg:

A „régi stílus”, mely itt a 18. szd. közepéig visszanyúló építési hagyományokat jelenti, egészen az 1980-as évekig élt. Anyaguk, építési technológiájuk alapján ezek a nyírségi háztípushoz sorolhatók. Vagyis sárból, később vályogból készült falazatukat erős, földbe ásott fa oszlop-szerkezet közé rakták. Lényegében ezek a tölgy-, később akácfa oszlopok tartották a koszorú-, vagy sárgerendákat, melyeken a tetőszerkezet nyugodott. A falak alá valamelyes fundamentumot ástak, melyet döngölt agyagos földdel töltöttek fel, később 40-60 cm magasan égetett téglával rakták ki. A házak falát fehérre meszelték, melyet kívül kb. 50-60 cm magasan sötét színű (szürke, barna, zöld) festékkel felhúzták.

A régi stílusú házakra mindkét végén csapott nád-, ritkábban zsupp tetőszerkezetet készítettek. A 19. szd. derekától itt is megjelennek a félcsapott, vagy teljes háromszöget mutató patics-, vagy deszka oromzatok, tűzfalak. A 20. szd. -ban a régi nádtetőket fokozatosan cserép-, ritkábban bádoggal cserélték. A házak földem szerkezete minden esetben a folyó-, vagy húzógerendákra fektetett, majd vastagon megtapasztott nád pallóból készült. Módosabb házakon a folyó gerendákat középen mestergerenda támasztotta alá. Már a régi stílusú házakon is megjelenik a tornác, bár a legutóbbi évtizedekben sok a tornác nélküli ház. A gazdák zöme egyszerű fa oszlopos tornácot készíttetett, s többen az ágasok közeit deszka ámbitussal kötötték össze, a bejárat előtt verécével. Még a 20. szd. első felében is sok a kétosztatú ház, többségében azonban itt is háromosztatú házat építettek.

A tornácos, kerek-, vagy szegletes kőoszlopos, cseréptető, téglafalú új stílusú házak itt is csak a 19. szd. második felében, akkor is elsősorban volt nemesi-, vagy módosabb gazda portákon bukkantak fel. Jellemző, hogy az alapvető hármastagoltság ezeken további kamarával, cselédszobával bővíthet, s téglával bélelt pincét is ástak alá. Az utcafrontra épített új stílusú házak tornácának a végén gyakran az utcára nyíló ajtót találunk. Természetesen megtalálható a hatalmas, kőlábas nagykapu, és a hagyományos kiskapu is. A 19. szd. végéig a szabad kéményeket leboltozták.

A 19. szd. végétől a hagyományos építési stílus kezd felbomlani. Sokan a régi házakat alakítják át. Egyre több a házakon a díszítőelem. Az oromzatokon faragott, fűrészelt fa cirádák, vagy szecessziós vakolatdíszek bukkannak fel. A hagyományos fehér színre való meszelést előbb sárga-, majd más színű festések váltják le, s a házak beosztása is változik. A 20. szd. közepéig Derecske a régi stílus dominál, melyet azután igen gyorsan a legújabb kor „típusházai”, majd napjainkban az egyéni tervezésű, egyelőre nehezen meghatározható építkezési stílus váltja fel. Emiatt a népi építészeti, az utcakép meglehetősen heterogén képet mutat.

2. Az értékvédelem célja

A településen fellelhető a tájra és a helyi kultúrára jellemző sajátosságokat magában hordozó jegyek kutatása, azok feltárása, a helyi értékek számbavétele és rendszerezése és abból a helyi értékvédelmi javaslat elkészítése a cél. Ami a település történelméből és a kultúra fejlődéséből valamint a birtokviszonyok és a társadalmi fejlődés során kialakult hagyományok, motívumokban tükröződnek, különböző építészeti megoldásokhoz vezetnek. A különböző építészeti megoldások kialakulása vagy a tapasztalat vagy a társadalmi hovatartozás vagy valamilyen védekező mechanizmus, vagy egyszerűen praktikus megoldások sorozatából adódnak. Ezek a megoldások néha érvényüket veszítik, néha felerősödve nyomják rá bélyegüket az építészetre. A különböző korok keveredése, átfedése is hordoz magában olyan megoldásokat, melyben felfedezhetünk szépséget és megóvandót.

Derecske esetében a történelem, a település helyzete, és gazdálkodási formája befolyásoló tényezővé vált. A vizsgálat során feltárt, a településszerkezetet alakító gazdálkodási formából adódó kétfeltes stílust, meg kell őrizni a továbbiakban is. Ennek érdekében a szabályozások megalkotásánál körültekintően kell eljárni.

A vizsgálódás középpontjába tehát azokat az értékeket kell helyezni, amelyek valamilyen formában a régi hagyományokat és a népi illetve a valamilyen meghatározható építészeti stílust képviselő épületeket, építményeket, és ha lehetséges ezek együttesét, utcaképeket, településrészeket, ezek hiányában esetleg jellegzetes – kerítéseket, tornácokat, oszlopokat, ablakokat, górékat - kell állítani. A megtalált értékeket kellő szakértelemmel és odafigyeléssel megóvhatjuk és átörökíthetjük az unokáink számára, azért hogy ne csak könyvekből és skanzenekből figyelhesse meg az utókor a tájra jellemző motívumok szépségét.

3. Helyi értékvédelmi kataszter

Helyi értéket képviselő, helyi értékvédelemre javasolt épületek listája, mely egyben értékbeli fontossági sorrendet is takar:

8. Római katolikus templom
9. Református templom
10. Köztársaság út 126. volt községháza
11. Köztársaság út 99. Általános iskola
12. Széchényi utca 22. alatti lakóház
13. Köztársaság út 222. alatti lakóház
14. Bajcsy Zsilinszky utca 73. alatti lakóház
15. Rákóczi utca 77. alatti lakóház
16. Somogyi Béla utca 17. alatti lakóház
17. Rákóczi utca 69. alatti lakóház
18. Mikes Kelemen utca 6. alatti lakóház
19. Köztársaság út 97.
20. Köztársaság út 71.
21. Köztársaság út 65. alatti lakóház
22. Köztársaságút 98. alatti lakóház
23. Bocskai utca 6. alatti lakóház
24. Köztársaság út 132. alatti Rendőrség épülete
25. Dr. Mustó Sándor utca József Attila Általános iskola
26. Szováti út 2. Bocskai István Általános és zeneiskola
27. Dr. Mustó Sándor utca Római katolikus plébánia
28. Köztársaságút 108. alatti lakóház
29. Szabadság utca 4. alatti lakóház
30. Akácfa utca 4. alatti lakóház
31. Köztársaságút 183. alatti lakóház
32. Bajcsy Zsilinszky utca 15. alatti lakóház
33. Bajcsy Zsilinszky utca 20. alatti lakóház
34. Rákóczi utca 78. alatti kukoricagóré
35. Rákóczi utca 98. alatti lakóház kapuja
36. Vágóhíd épülete
37. a Malom épülete
38. a Baptista imaház épülete
39. a Rákóczi utcában található köztéri kút
40. a Kasz-coop Kft. területén álló Morgó-majorban lévő emelete magtár épülete
41. a Dermák Kht. területén álló, Morgó-majorban lévő kastély épülete.

Helyi és tájra jellemző építészeti megoldásokat magában hordozó, kiemelt figyelmet érdemlő épületek listája. Ezek az épületek nem tartoznak a helyi védett kategóriába, de fontos, hogy szerepeljenek vizsgálati szinten az épületek listájában.

42. Mikes Kelemen utca 3. alatti lakóház
43. Köztársaságút 96. alatti lakóház
44. Bajcsy Zsilinszky utca 48. alatti lakóház
45. Batthyány utca 6. alatti lakóház
46. Rákóczi utca 60. alatti lakóház
47. Rákóczi utca 70. alatti lakóház
48. Templom kert 3. alatti lakóház

49. Nap utca 11. alatti lakóház
50. Köztársaságút 89. alatti Gyógyszertár
51. Köztársaságút 61.
52. Köztársaságút 63.
53. Batthyány utca 14. alatti lakóház
54. Köztársaságút 101. alatti Református egyház imaterme
55. Köztársaságút 67.
56. Rákóczi utca 84. alatti lakóház
57. Bajcsy Zsilinszky utca 64. alatti lakóház
58. Árpád utca 13. alatti lakóház

A felsorolt épületeken kívül figyelni kell a kerítések formájának alakulására, egyes tájra jellemző formára, motívumra, melyet védeni és építeni kell, hogy a hagyományok tovább élhessenek. Ugyanez jellemző a nem védett épületek homlokzatára, azok díszekre, ablakának osztására, azok ritmusára, tornácára, oromfalának kialakítására, alaprajzi és telken belüli elhelyezkedésére.

4. A fontosabb védendő épületek

Népi lakóház és porta, Nyárfa utca 30. Hrsz: 1949

A mennyezetgerendájába vésett 1838-as dátum valószínűleg a ma álló lakóház építési idejét jelöli. Alig kontyolt utcai oromzatán, a régebbi típusnak megfelelően csak egy ablak nyílik. Oldaltornáca a ritkább, kerek faoszlopos szerkezetű, és gyönyörűen „félresikerült” az utcai végének boltíves lezárása.

Háromosztatú, alföldi típusú lakóház, oldaltornácos, vaskos gömbfa oszlopokkal, mely helyi sajátosság. A pitvarajtó verőcéje faragott különlegesség. A kisházban búbos kemence áll, nagyházában a századelőn virágos díszítő festés készült. Csonkakontyos nádtetőjének ernyős íve sajátos formájú. Érdekessége a katonai beszállásolás történelmi emlékeként a katonaháza, mely kétsejtű, szabad kéményes, kék mennyezetes, búbos kemencés, díszített fatornácos, és a kerítés vonalában épült a magtárral együtt. A portán megtalálható egy derecskei módosgazda-ház összes gazdasági épülete: a pelyvás disznóóllal, a kamra pincével, az istálló, egy gémeskút és az ólas göré kétsoros elrendezésben. A derecskei népművészetek háza, tájház és a megalakuló Kék-Kálló Menti Népfőiskola egysége lehet.

A gazdasági épületek később, a század végén épültek. A porta minden épületével, kapujával, egységiesen mutat be egy hagyományos parasztházat és udvarát.

Népi csőzház, Istókhalomkert Hrsz: 9408

Közel 200 éves kétsejtű, archaikus vonásokat mutató kicsiny épület, mely a hajdúsági szőlőskertek jellegzetes funkcióját őrzi. Szabad kéménye alatt tüzelőpadka, tornácán kémlelőnyílás. Szobájában búbos kemence berakott spórral.

Lakóház (volt katonaház) Széchenyi utca 22.

1894-ben épület a háromosztatú lakóház közlábas tornáccal, vályogfallal. Tiszta szobája téglapadlós. Pitvarában boltívek tartják a később elboltozott szabad kéményt, melyet ma füstölésre használnak. A hátsó házban megmaradt a búbos kemence suttal és a döngölt földpadló. Homlokzatának díszje a kihúzott párkány és az oromzaton keretezett évszám. Kerítésvonalban húzódik meg az egyszerű külsejű nyári konyha, a volt kétsejtű katonaház, mely szabad kéményes, sütőpadkás, szobájában nagy búbos kemencével. Nádas istállója az épülettel egykorú, gémeskútja és kukoricagórója is megvan az oldalkertben.

Református templom, Templomkert Hrsz: 1354

A középkori templom 1556-ban lett a reformátusoké, később átépítették, csak a torony alapját használták fel újra. Ezt az 1843-as tűzvész elpusztította. Ekkor bontották le a megromlódott erődítést is, amely kőkerítésből és egy déli toronyból állt. Az új, hatalmas templomot Povolny Ferenc tervei alapján készítették, megtartva a középkori torony alsó részét, s a kelet-nyugati tájolást. Ezért építettek a főutcának hátat fordító templomra egy keleti portikuszt, amely csak díszlet, valódi bejárat nélkül. 1845-re készült el a kissé eklektikus, főként neobarokk jellegű homlokzat a klasszicista keleti oldallal. Belső berendezése is ebből az időből való. Orgonáját Mooser Lajos építette 1870-ben. A templom kiemelt podeszten áll, amelynek körvonala feltehetően az egykori erőd fal nyomát őrzi.

Római katolikus templom, Templomkert Hrsz: 1351

A város 1702-től a XIX. század végéig a környékbeli Eszterházy uradalom központja volt. Plébániáját 1742-ben visszaállították, s mivel a középkori egyházat a reformátusok vették át, ekkor a katolikusok templomot is építettek Pádúai Szent Antal tiszteletére, fából ácsolt toronnyal. 1850-ben bővítették, s 1864-ben építették fel a ma is álló tornyot. Többszöri felújítás után 1974-ben alakul ki az új liturgikus tér és a szembemiséző oltár. A barokk templom homlokzati része romantikus, neoromán stílusjegyeket visel. Népies rokokó főoltárát 1760 körül építették. A plébánia

nevezetessége, hogy itt töltött néhány hónapot gróf Széchenyi István az 1820-as években.

Általános iskola, Köztársaság út 99. Hrsz: 1/2

Az iskola eredetileg a Debreceni Református Kollégium partikulája volt, már a XVII. században. A XVIII. század végén, XIX. század elején épülhetett az emeletes elemi fiúiskola késő barokk térképzésű, boltozatos termeivel, korai klasszicista homlokzatával. A XIX század első felében algimnáziumként is működött. Az 1920-as évek után erősen átépítették homlokzatait, de fogsoros párkányos középrizalitja és udvari, boltíves tornáca még látható.

Általános iskola, Szováti út 2. Hrsz: 1519

1930-ban épült Református Elemi Fiúiskolaként. Csanak József debreceni építészmérnök tervei alapján Lipták János építőmester kivitelezte, akit a megbízó egyház helybéli munkások alkalmazására kötelezett, a munkanélküliség enyhítése végett. A környék legnagyobb iskolája volt, alagsori tornaszobája szintén az elsők között létesült. A kvalitásos épület a harmincas évek modern stílusának kubista tömegformálását ötvözi a klasszicista homlokzatkompozícióval, a pártázatos jellegű attikával, a klinkertégla díszítéssel, igényesen kidolgozott részletképzéssel. Emeli jelentőségét, hogy az egyébként is kisszámú modern építészeti emlék jobbára csak nagyvárosokban található.

- 1 Módosította a 25/2016. (VIII. 25.) önkormányzati rendelet 3.§ 1. Hatályos: 2016. VIII. 26-tól.
- 2 Módosította a 25/2016. (VIII. 25.) önkormányzati rendelet 3.§ 2. Hatályos: 2016. VIII. 26-tól.
- 3 Módosította a 25/2016. (VIII. 25.) önkormányzati rendelet 3.§ 2. Hatályos: 2016. VIII. 26-tól.
- 4 Hatályon kívül helyezte 31/2016. (X. 28.) önkormányzati rendelet 1. §. Hatálytalan: 2016. X. 29-től.
- 5 Hatályon kívül helyezte 31/2016. (X. 28.) önkormányzati rendelet 1. §. Hatálytalan: 2016. X. 29-től.
- 6 Hatályon kívül helyezte 31/2016. (X. 28.) önkormányzati rendelet 1. §. Hatálytalan: 2016. X. 29-től.
- 7 Hatályon kívül helyezte 31/2016. (X. 28.) önkormányzati rendelet 1. §. Hatálytalan: 2016. X. 29-től.
- 8 Hatályon kívül helyezte 31/2016. (X. 28.) önkormányzati rendelet 1. §. Hatálytalan: 2016. X. 29-től.
- 9 Hatályon kívül helyezte 21/2012. (VI. 01.) önkormányzati rendelet 6. §. Hatálytalan: 2012. VI. 02-től.
- 10 Módosította a 25/2016. (VIII. 25.) önkormányzati rendelet 1. §. Hatályos: 2016. VIII. 26-tól.
- 11 Módosította a 25/2016. (VIII. 25.) önkormányzati rendelet 2. §. Hatályos: 2016. VIII. 26-tól.